

“Піти в степи, як у легенди...” : художній світ Анатолія Бахути

Серед визначних письменників Херсонщини є автори десятків прижиттєвих книжок, що приходили до читацького загалу й засвідчували неабиякі здобутки митців. Та були в їх колі й такі самобутні літератори, що до своєї смерті так і не побачили жодної з власних друкованих збірок. Саме така доля випала Анатолієві Павловичу Бахуті (1939-1990). Це була яскрава творча особистість, людина з незалежними поглядами на суспільне життя, минулі й сучасні перипетії в долі України.

Анатолій народився 2 січня 1939 року в Києві у родині Павла та Марії Бахут, що працювали в річковому флоті. У період Другої світової війни батько письменника воював на фронті. Марії Бахуті з сином довелося пережити чимало випробувань за часів гітлерівської окупації. Перші повоєнні роки з їх труднощами та негараздами, голодний 1947-й змусили родину залишити Київ та переїхати на степовий Південь. Тож дитячі та юнацькі роки А. Бахути поєдналися з Миколаївщиною, Херсонщиною, Дніпропетровщиною (теперішня Січеславщина). На теренах Миколаївської області сім'я Бахут мешкала у родичів у селі Калуга.

Згідно з постановою Ради Міністрів СРСР від 20 вересня 1950 року на Херсонщині розпочалось будівництво Каховської гідроелектростанції. У ці краї й переїхали спочатку Павло Пантелеймонович, а далі й дружина з сином. Тож із 1952 року Анатолій разом зі своїми батьками жив у Ключовому, яке розбудовувалось просто на очах. Село розпросторювалось, стаючи Новою Каховкою. Павло Пантелеймонович та Марія Терентіївна працювали на будівництві Каховської ГЕС, а їх син навчався в місцевій середній школі № 2. Вчився залюбки, захоплювався творами М. Рильського, В. Сосюри, А. Малишка, Г. Тютюнника тощо. Закінчив школу в 1957 році. Тоді ж він дебютував у періодиці Нової Каховки, а в 1959 році заявив про себе у всеукраїнському масштабі. Брав участь у будівництві Дніпродзержинської ГЕС та Новокриворізького збагачувального комбінату, працював на Новокаховському електромашинобудівному заводі. В 1970 році А. Бахута зайнявся журналістикою, виконував функції кореспондента газети “Нова Каховка”, а пізніше – відповідального секретаря районної газети “Зоря комунізму” в Каховці. Кілька десятиліть свого життя письменник віддав літературній творчості, був просто одержимий любов'ю до поезії, натхненно працював над словом. Час від часу він друкувався в журналах (“Дніпро”, “Україна”, “Ранок”), у колективному збірнику “Яблуневий цвіт” (1977), у місцевій періодиці. Мріяв про власну книжку і ще на початку 70-х рр. підготував із цією метою кілька рукописів: “Сталеві бризки”, “Дань”, “Ми – діти людей”. Але спроби опублікувати хоча б одну власну збірку були марними. Так, рукописні “Сталеві бризки” й “Дань”, надіслані до видавництва “Радянський письменник”, були повернуті митцеві, хоча рецензії свідчили про небуденність його творів.

Як митець і журналіст А. Бахута сформувався в Новій Каховці – молодому та перспективному південному місті. Саме тут він переживав свої перші літературні успіхи чи невдачі. З Новою Каховкою, як відомо, тісно пов'язані імена Олександра Довженка й Олеся Гончара, Юрія Збанацького та Миколи Вінграновського, Віталія Зленка та Павла Цокоти, Анатолія Слесаренка та Юрія Сагайдака, Галини Гребенюк і Аркадія Махінька, Іллі Долі-Попова й Івана Задорожного, Віктора Кокоуліна й Олени Любомської, Надії Звягінцевої та Інни Варламової, Анатолія Португальського й Олександра Гунька, Вікторії Смолій і Світлани Щетиніної-Трохимчук, Юрія Коробейникова і Марини Десни, Ольги Філатової та Людмили Єгорової, Миколи Ткача й Володимира Вітуніна, Іраїди Нагасць і Тетяни Пустової, Альберта Боровика й

Василя Фадєєва, Андрія Кличановського та Василя Ієвлева, Віри Самодіної та Галини Кравченко, Олександра Будаша й Олега Пустового... Серед цього загалу, репрезентованого митцями різних генерацій, особливо вирізняється поет Анатолій Бахута, чий непересічний хист осяяв письменницький небокрай Таврії та й усієї України.

Друг та біограф поета О. Гунько в одному зі своїх матеріалів оприлюднив фрагменти закритої рецензії критика В. Мілька на рукописну книгу А. Бахути “Сталеві бризки”, зокрема твердження про рідкісність такого таланту: *“До цього часу не втямив, що ж це було. Спочатку думав, що цикл віршів, а зараз думаю, що щоденник, і, мабуть, знову помиляюсь. А може, просто записи випадкових імпульсів, як на екрані чутливого радара що постійно прислухається до неба? Та суть не в тому, щоб точно визначити саме цей вид поетичних мініатюр, а й справді в тому, що читач розмовляє з душею автора. В сучасній поезії зустріч із цікавою особистістю – явище надзвичайне”* [13, с.2]. Столичний рецензент, як бачимо, досить високо оцінив здобутки співця з Нової Каховки, підкреслив його самобутність і передбачив, що книга може стати *“не тільки літературним, але й громадським надбанням”* [13, с.2]. Однак, як відомо, аж до самої смерті (1 серпня 1990 року) А. Бахута так і не побачив ні цієї, ні інших своїх книжок опублікованими. Його спроби видрукувати рукописи 1979 року “Революція – це я” та “Казка про Дуба та його синів” теж були безуспішними.

Але зірка поета все ж яскраво спалахнула, хоча й по смерті. У редакційній статті першого випуску “Клубу літераторів” (додаток до херсонської профспілкової газети “Трибуна”) від 18 серпня 1990 року, яка стала водночас і некрологом, пророчо й обнадійливо прозвучали слова: *“Анатолій Бахута посміхається нам з майбутнього...”*, а ще було дано точний портрет митця-краянина: *“Він був істинний парнасець, небожитель, цей Поет, що запросто дружив з музами й міряв власні твори виключно мірою вічності. Він не бажав розмінювати життя на дрібниці, повсякденну марноту і свято беріг, лелієв свій божественний дар, навіть думки не припускаючи, що колись міг би поступитися святими принципами творчості заради грошей, спокусливого комфорту, “престижного” видання, ситої посади чи дешевої популярності – цих еквівалентів творчої імпотенції і духовної смерті”* [1, с.1].

15 жовтня 1990 року при редакції газети “Трибуна” було створено обласну комісію по літературній спадщині А. Бахути, до складу якої увійшли редактор даного видання А. Степанько, критик Л. Федоровська, поети О. Любомська та О. Гунько, журналісти Г. Ковтун та О. Філатова, літературознавець і краєзнавець С. Сухопаров. Головою комісії було обрано О. Гунька, заступником - С. Сухопарова, а секретарем – О. Філатову. Комісія заснувала Фонд імені Анатолія Бахути з метою видання творів поета, створення в Новій Каховці меморіального музею митця та заснування обласної премії імені талановитого краянина. Новокаховчанами ще в 1991 році було підготовлено до друку три книги віршів А.Бахути “Цінності”, “Елегія про тепло” та “Осмилення туманностей”, але різні несприятливі умови надовго загальмували реалізацію цього благородного задуму.

Та широке визнання прийшло таки до А. Бахути. За рукописні книги “Сталеві бризки” та “Дань” йому було присуджено Міжнародну премію імені Олексія Кручених за 1990 рік. Твори митця були рекомендовані до вивчення в школах Херсонщини [18]. До пропаганди набутків поета широко залучились бібліотекарі [15].

Прийшов час належного вшанування митця, тож 1 серпня 1992 року в Новій Каховці було відкрито музей письменника в будиночку по вулиці Т. Шевченка, № 7, де він мешкав. У 1994 році до 55-річчя від дня народження А.Бахути на будинку Новокаховської середньої школи № 2, де співець навчався, відкрито меморіальну дошку. З нагоди ювілею також видано збірку “Передчуття”, окрасою якої стали двадцять вісім віршів поета, які, зрозуміло, як і численні принагідні публікації тих часів у періодиці, лише почасти відкривали вікно в художній світ

талановитого земляка. Як відзначив у передмові до цієї книги А. Португальський, від часу свого раннього виступу в газеті “Всенародна будова” і до творчої зрілості А. Бахута зазнав у житті “більше поворотів трагічних”, ніж “днів ясних”, але зумів знайти себе як майстер слова, вписати свою неповторну сторінку до літопису відродження української нації і її культури: “Україна ще почує голос свого Сина, бо він кличе до вершин духовних...” [29, с.3]. Коли Нова Каховка святкувала своє 50-річчя, до ювілею міста було видано поетичний альманах “Красуне вічність” (2002), до якого ввійшла й велика добірка творів А. Бахути – сім десятків віршів. Як відзначила в передмові М. Десна, це митець “національного значення і звучання”, а ще авторка бачить у ньому “духовного батька нинішнього новокаховського поетичного цеху” [14, с.3].

Окремими виданнями, хоч уже й посмертно, нарешті вийшли довгождані збірки А. Бахути: “Дань” (2004), “Вибрані твори” (2012), “Сталеві бризки” (2014). Можна лише уявити, який резонанс у суспільстві ці книжки поета мали б, якби були видруковані ще за життя автора – за радянської доби.

Протягом 1990-2010-х рр. з’явилося чимало публікацій про письменника як у місцевій, так і в центральній періодиці, де відзначаються його неабиякі заслуги в галузі літератури. В. Горобець, Г. Гребенюк, О. Гунько, Ж. Климова, В. Кулик, О. Левчик, Л. Левчук, Р. Лунга, А. Микитенко, Т. Михайлова, А. Неділько, О. Олександрова, З. Оносова, В. Руденко, А. Португальський, Т. Пустова, Т. Путілова, В. Смолій, А. Соломахін, Г. Соломахіна, Ю. Соломахіна, С. Сухопаров, С. Тарнавська, М. Ткач, Л. Федоровська, Л. Цоліна, В. Щетинін та інші критики, літературознавці, журналісти, краєзнавці, вчителі-словесники, музейні працівники прагнуть осмислити життєвий і творчий шлях А. Бахути, проникнути до творчої лабораторії митця, зробити його ліричні зразки набутком широкого загалу, належно вшанувати цю небуденну людину. Окремі аспекти даної проблематики розглядалися і в наших публікаціях [18; 23-26]. Але, здається, чим глибше занурюєшся у світ поетичних образів митця, тим осяжнішими та малодослідженими видаються його художні галактики.

За словами С. Сухопарова, у повоєнному літературному житті Херсонщини “*грав першу скрипку Анатолій Бахута*” [39, с.1]. Критик, поцінуючи не лише вірші, а й філологічні й футурологічні праці з письменникового архіву, запропонував “*назвати нашого трагічного поета українським Велимиром Хлебніковим посталінської доби*” [39, с.1]. На думку О. Гунька, “*не кожному дано таке багатство душі, таку чистоту помислів і поривань. Все життя нашого земляка – це приклад як залишитися людиною в повному розумінні слова*” [цит. за 19].

Вірші А. Бахути відзначаються широким тематичним діапазоном (філософська, громадянська, історіософська, патріотична, сатирична, інтимна, пейзажна лірика) і жанровим розмаїттям. У доробку таврійського співця наявні такі жанрові різновиди, як елегія (“Чорний день”, “Зоряна журба”, “Чумацька елегія”, “Елегія про тепло”), сатира (“Героїв тьма...”, “Над свіжою могилою”, “Строгий редактор”), пасквіль (“Пасквіль на славу”), притча (“Силачуги”, “Дещо про смаки”), легенда (“Острів”, “Лаври”), казка (“Казка про перші ролі”), вірш-портрет (“Заслужений”), гімн (“Гімн свободі”), ода (“Ода продовженню”, “Похвала віддаленню”), пісня (“Пісня пастуха”), вірш-пейзаж (“Циганка-ніч”, “Жовтень”, “Зима”, “Солов’їний будив мене гам...”, “Ревуть безмежні океани...”, “Акації”, “Осіннє небо ходить по деревах...”), посвята (“Воскреслим”), епістола (“Лист у небо”, “Останній лист”, “З листа пророкові”), послання (“До Славутича”, “До України”, “Послання дорослим”, “Послання слову”, “До бандури”, “Послання вербам та яворам”), вірш-віншування (“Заклинання”), етюд (“Етюд про філософію”, “Екологічний етюд”, “Етюд про обійми”, “Етюд про сонце”, “Етюд про довір’я”), вірш-заповіт (“Рідним по духу”), спогад (“В дитинстві”, “Спомин про меценатів”, “Спомин про чуму”, “Спомин про заслуги”, “Спомин про спраглий степ”), ескіз (“Ескіз про залишки”, “Ескіз про неминучість”), вірш-діалог (“Розмова з Цезарем”, “Чайка”, “Почому слова”), медитація (“Міркування про особу”),

“Світ неосяжний і бездонний...”, “Вечірні міркування”, “Самокритичне”, “Міркування щодо неясності”), монолог (“Патріотична сповідь”, “Монолог у порожнечу”, “Промова до себе”, “Німий монолог”, “Вічний вогонь”, “Монолог перед дзеркалом”, “Спорожніння”, “Монолог на килимі спочинку”), вірш-полілог (“Біля моря”), станси (“Честь”, “За мить іскрить ми часто віддаєм піввіку...”, “Сила пори...”), фантазія (“Нічна фантазія”), експромт (“Які ви гарні, плавні...”, “Тож пийте у щасті...”), вірш-передчуття (“Передчуття повороту”), епітафія (“Вередливому”, “Діждалися”, “Хорошій людині”, “Напис на могилі справжнього таланту”, “Так помилився”), вірш-застереження (“Обережно!”), епіграма (“Одному гумористові”, “Нікчемам”, “Балакунові”), репліка (“Репліка з місця”), репортаж (“Репортаж про невидиме”), ноктюрн (“Ноктюрн з короткої осені”), вірш-рецепт (“Як стати героєм”, “Не рий на друга ями...”) та ін. Вишуканістю позначені сонети А. Бахути: “Приспи мій біль красивими словами...”, “Репортаж про невидиме”. Улюбленим жанром поета став віршований афоризм. Міриадами таких мініатюр майстерно інкрустовано його власну “книгу життя”. Напрошуються паралелі зі східними поетами (Абу Шакур Балхі, Абу Мансур Дакікі, Абдурахман Джамі, Мусліхддін Сааді, Абу Алі Хусейн Ібн Сіна, Абу Абдаллах Джафар Рудакі, Омар Хайям тощо), або ж із знаменитою збіркою І. Франка “Мій Измарагд”, де кожна мініатюра “Паренетікону” відточена й огранена, мов дорогоцінний камінь. А. Бахута особливої ваги надавав заголовкам творів, їх точності, звучності. Часом вони побудовані на внутрішніх римах (“Рядки про взаємозв'язки”, “Про кінець світу і необхідність вітру”, “Сутнє про майбутнє”, “Від бою і до бою”, “Сократ і наш брат”, “До питання про невтручання”, “Раби сьогодні не голодні”, “Послання у дорікання”) чи завдяки прийому обрамлення (“Не всі ми генії, не всі...”, “Мої надії з рук моїх...”). Є в доробку митця і зразки ліро-епіки: балада (“Осіння балада”, “Балада про мисливця”), поема (“Ми – діти людей”) тощо.

Поетичною візитівкою А. Бахути можна вважати його щемливу профетичну елегію “Жалкування”, що сприймається як лебедина пісня митця, котрого не розуміли і належно не сприймали за життя: *“Чи заблукаю я у вербах, / Чи загублюся у степах, / Чи розчинюсь у хвилях неба – / Не в тому жах, не в тому жах. // А жах у тім, що в мить утоми / Я, розгатившись об межі, / Загину зовсім невідомим / І невідоме не скажу”* [6, с.208]. Передбачаючи свою близьку смерть, автор гірко сумує з приводу того, що його поетичні галактики так і не розкрилися перед широкою читацькою аудиторією і він не сказав людям про наболіле, про те “невідоме”, що пов'язане лише з його індивідуальністю. Нотки глибокого трагізму звучать у прикінцевих рядках “Жалкування”, де йдеться про нерозуміння й неприйняття митця і його творчих надбань сучасниками: *“А жаль, а жаль, що на планеті / За весь відпущений нам вік / Ми суть говоримо лиш мертві / І не говоримо живі”* [6, с.208]. У цьому вбачаємо певну паралель із “непривітаним співцем” Я. Щоголевім, який усвідомлював, що минуть десятиліття після його смерті, перш ніж широка українська громадськість складе йому шану, і крига, що гальмувала таке всезагальне визнання, скресне.

Чимало своїх творів поет присвятив мистецькій тематиці. В них автор окреслює коло завдань, що постають перед художником слова, котрий переймається болями і радощами свого народу і всього людства, не йде на компроміс із сумлінням, не зраджує обраних ідеалів (“Епоха і ми”, “Хто хоче пекла – стань поетом...”, “Коли вас будять, як дитину...”, “Поет ні в тюрмах, ні в час тостів...”, “Відродження”, “Поетам”, “Мовчання – золото...”, “Творчість”, “Які часи – такі й таланти...”). А. Бахута переконує: *“Які бої – такі і втрати, / Які співці – такі й пісні”* [6, с.99]. Специфіку праці-діяння митця А. Бахута вбачає у вірності собі й своїй справі, в самопосвяті батьківщині й цілій планеті, в постійному пориванні вперед, до нових творчих висот у царстві слова (“Аналіз дійсності”, “Куля”, “Поет”). Ліричний герой знаходить снагу в єднанні з рідним краєм, з минулими поколіннями лицарів духу, відомості про яких старанно замовчувались і приховувались від народу (“Воскреслим”): *“Жили ми без вас. Реготала весна, Мовчали світи і кричали столиці. // Як сумно було мені, друзі, без вас! Так сумно, що іноді вив я на зорі! І дивно, що*

я в самоті не погас І в натовпі не утопивсь, як у морі” [6, с.224]. Відродження занедбаних при комуністичному режимі культурних цінностей, відновлення чесних імен репресованих літераторів вітається автором як акт справедливості, як свідчення невмирущості достеменного мистецтва: “Ви доказ того, що й повержене в прах У певні моменти таки оживає” [6, с.224]. Поетові-громадянинові, якому “без мук не дався жоден Слабкий чи геніальний штрих”, доводиться споконвіку за все платити своїм життям (“Жовтень”, “Класичне роздоріжжя”, “Світ неосяжний і бездонний...”). Такі вірші, як “Дещо про смаки”, “У царстві розуму людського...”, “Світло”, “Справи” відзначаються особливою суголосністю з нашим сьогоденням і недавнім минулим – світом фальшивих цінностей, де нівелювалось усе природне й самобутнє, що не вкладалось у задушливо вузький простір тоталітарного мислення й бачення.

У поезії “Розмова про міцність А. Бахута проголосив: “Я стану не прахом, А радісним степом, І ні, не імлюю – Укриюсь я небом” [6, с.177]. Оце завзяття степовика, незалежність і природність суджень про світ, суспільство, людину, відсутність фальшивих ноток в уявнім діалозі з читачем не можуть не привабити до спадщини митця.

Проблема втрати моральних орієнтирів, неуваги до загальнолюдських вартостей гостро піднята в поезіях “Чим далі – важче помиляться”, “Не ті сьогодні виднокруги...”. В останньому творі А. Бахута з гіркотою визнає, що в батьківському краї чиняться неподобства, спустошуються й перероджуються душі, “гріхи переросли в заслуги, / Заслуги – у тяжкі гріхи” [6, с.101]. Вірш “Цінності” продовжує мотив самотності митця, який верстає шлях “від самотності у хаті / До самотності в юрбі”. Мов глас вопіючого в пустелі, звучить його настанова про те, що “не золото всьому основа, / Та й хліб – то так собі, то – прах. / Не дай душі живого слова – / І в хлібі-золоті вмира” [6, с.185].

Популярне гасло не такого вже й далекого минулого “Ми не раби, раби німі” стає ідейним стрижнем поезії “Раби сьогодні не голодні”. Спадкоємці борців проти національного й соціального рабства, на думку автора, нині не просто “на свободі”, а “навіть більше: на умі”. Але це справжнісінькі раби свого міщанського затишку, ситого животіння, котрі задля шматка сала здатні запобігливо “проковтнути язика”. Гострі стріли Бахути-сатирика разять псевдохудожників, кар’єристів, чиновників від літератури. Це “бездарні генії”, “зубаті і беззубі зубоскали”, “бездумної фантазії сини”, які гублять справжній талант, що проростає поряд, гальмують його розвій, а у випадку смерті поспішають “брехнею Проситися в супутники хоча б” (“Над свіжою могилою”). Поезія “У сірості тривоги немає...” передає драматизм долі непересічного митця, пригніченого оточенням, де панують бездуховність, нікчемність, заздрість. Здавалося б, чим може зашкодити оця “сірість”, байдужа до благородних прагнень, високого злету думок, адже вона “світів не потрясає” і ніби й “не штурмує нашу суть”. Але в тому й небезпека, що ця пересічність потихеньку “більмує очі, / Які помітили красу”, а відтак веде до спотворення душ. Тож А. Бахута закликає своїх побратимів по перу до відповідальності за кожне слово й вчинок, карбувати свій крок “між підлими і злими” гідно й нестихно, співвідносячи з “величиною духу” (“Живем не так, як можем...”, “Нас б’ють з народження й до скону...”).

Вірш “Відповідальність” потверджує життєдайність і доленосність органічного зв’язку між співцем і громадою. Нелегкою є ноша обов’язку, але її слід пронести мужньо й гордо, якщо ти визнав: “Навіть там, де я йду самотім, / Я йду – ніби цілий народ” [6, с.186].

А.Бахута, який ще в 70-х роках на повен голос заговорив про ті проблеми, які на вустах у всіх нині, мав підстави зіронізувати: “О, хто із нас тепер не радий / Відчутти в горлі вітер правди! / Але набратись треба духу / Дійти від правди – до тріумфу... // Ходили. Вже не раз ходили. / Найкращі свідки он – могили. / А печінки відбиті наші – / Хіба не свідки й не найкращі?” [6, с.222]. З сумом, але й з гордістю веде мову автор про цілі покоління правдошукачів, що зазнавали

утисків, переслідувань, фізичного знищення. Духовний заповіт, висловлений поетом у вірші “О, хто із нас тепер не радий...”, звучить як пересторога і заклик до пильності: *“Народе мій, титане муки! / Бери ж ти правду міцно в руки, / Бери – як сонце, стяг, ікону. / Бери й не випусти до скону! // А випустиш – не будеш радий. / Тобі вже буде не до правди”*[6, с.222].

Цей же мотив відлунює в “Патріотичній сповіді”, героя якої цькували за любов до материнської мови, *“чпляли бузувірські ярлики / Розкольніцтва і націоналізму”*, викреслювали з пам’яті людської уявлення про Україну як державу. Просто, щиро й переконливо бринять слова поета, які прийшли ніби з печальної кобзарської пісні: *“Без України вигорить душа, Без України буду сиротою”*[6, с.140]. Патріотичні потенції митця сконденсовано й у вірші “Куди не йду – за мною слідом...”, який є потужним виплеском емоцій. За допомогою риторичних звертань А.Бахута передає відчуття героєм рідної землі: *“О Україно! Мій ти кисню! / Моя бандуро золота”* [6, с.103]. Отчий край постає в різних вимірах, звукових, зорових і дотикових образах, у світлому серпанку святості як невід’ємний елемент у *“блискучому храмі”* планети. Афористично звучать фінальні рядки твору: *“Без храму я тебе не мислю, А храм без тебе – пустота!”* [6, с.103]. Тут відбилась і туга за належним, але втраченим, що прочитується на тлі роздумів про місце України в світі, і радість од відчуття своєї нерозривності з батьківщиною.

У верлібрі “Тяжіння” А. Бахута продовжує цю тему – органічного єднання людини з околom (рідною землею, всесвітом), прагнення максимально проникнути у таїну природи й людського буття, зрозуміти себе й свої душевні порухи. Героеві хочеться *“із міста Піти в степи, як у легенди”*, щоб відчутти дотик і запах, пишноти і розмаїття світу, побачити його багатобарв’я і велич: *“розкрити очі, Розкрити вуха, Розкрити душу, Розкрити розум І слухать музику природи, І слухать порухи буття, І розуміти світ, Немов людину...”* [5, с.71]. Тільки так можна зрозуміти *“себе, як пісню”*, віднайти гармонію в душі і в довколишності.

Вічно змінний і вічно юний світ, де *“епохи умирають, як бабусі”*, а літа ідуть, *“немов Геракли”*, постає в творах поета в красі й потворності, загадковості й відкритості для людини, що живе *“на вершині вічності”* (“Вікно”, “Атоми”, “Епохи”, “Ейнштейнове нерозуміння”, “Дні і ночі”, “Вершина”). Його асоціації вражають своєю незвичністю і свіжістю: *“Закінчусь я колись, як пісня, / А дорога ж – помчить уперед”* [6, с.66]; *“Генерали весни – солов’ї – / Командують світом”* [6, с.66]; *“Хтось пісню розлив по землі / І назвав її морем”* [6, с.67]; *“Пливе по небу хмара, / Мов без хазяїна душа”* [6, с.67]. Бахутині метафори, метонімії, перифрази несподівані, часом епатуючі: *“Ще до неба далеко, я знаю. / Не пускає земля, не пуска / Ні замучену душу із раю, / Ні залякану мрію з курка. // Заморилися крила у сітях, / Заморився в походах народ, / А навколо – регоче століття / Надлюдей, надпроблем, надпустот”* [6, с.243].

Розмаїтий світ лірики А. Бахути засвідчує глибоку ерудицію і неабиякий артистизм цього самобутнього мислителя-таврчанина, котрий прагнув утвердити в світі маєстат духовності й краси. Проголосивши у вірші “Гімн свободі” своє мистецьке кредо: *“Я єсть будівничий добра”*, співець усією своєю творчістю і щоденним життям доводив вірність даному виборові. До цього ж він спонукає і художників-одномудців у поетичному заповіті *“Рідним по духу”*.

Афористично відлунюють у свідомості українців численні ліризовані сентенції А. Бахути: *“Не кожен крок дає медалі. / Та кожен крок робити слід. / За кожним кроком – інші далі, / За кожним кроком – інший світ”* [6, с.80]; *“Земля вросла у наші душі, / І ми вросли в її красу. / Землею ми багаті й дужі. / В землі натхнення наше й суть”* [6, с.84]; *“Ніколи душами убогі / Мечем нічого не вершать. / В атаку ж ходять і безногі, / Якщо за зброю в них – душа”* [6, с.90]; *“Поет ні в тюрмах, ні в час тостів / Не повзає ні перед ким. / То в кулаки стискає простір, / То мить розтягує в віки”* [6, с.96]; *“Законно дивиться у вічність / Мій недорізаний народ”* [6, с.239].

Такі згустки крилатих фраз, роками відшліфовані, викристалізовані думки стають дороговказами для читача:

Хто хоче некла – стань поетом,

Хто хоче раю – стань творцем,

Хто хоче шуму – стань секретом,

Хто хоче тиші – стань мерцем [6, с.93].

Віршева техніка А. Бахути заснована на кращому досвіді попередніх літературних генерацій, а також безіменних творців фольклорних перлин. Відтак його тексти відзначаються простотою і вишуканістю, а водночас філософською глибиною і мистецькою органічністю.

Поетова метафорика розмаїта, розкута, несподівана: “лігвище біди” [6, с.92], “грім ідей” [6, с.106], “циганка-ніч / Сидить на нашій хаті / І кидає зірки. / Мені. / Кумедні. / Волохаті” [6, с.142], “туман заповз на море” [6, с.160], “у серці регоче весна” [6, с.241], “багнетні атаки зівак” [6, с.242], “долонею слова” [6, с.242]. Такі ж самобутні порівняння співця: “мрії ростуть будяками” [6, с.57], “місяць вигляда, / Як лезо ятагана” [6, с.152], “заліз у славу, як у джунгли” [6, с.273]. Численні Бахутині антитези творяться за допомогою цілих разків антонімів: “Вчасна весна і рання, / Вчасна весна і пізня. / І як болить, мов рана, / І як п'янить, мов пісня” [6, с.150], “Дивна весна і довга, / Дивна весна й хвилинна. / І як вона медова, / І як вона полинна” [6, с.150], “І місцеві земні громовержці, / І далекі небесні громи” [6, с.242].

Серед риторичних конструкцій улюбленою є апострофа: “Вітчизно! Вилови й скарай / Нікчем, що стали забувати / І рідну мову, й рідний край” [6, с.95]; “Слово! Злети, як орел, / Понад землею. / Хай не ляка тебе рев / Бур і пігмеїв” [6, с.121]; “Чайко” Ти, як звіра, / Мою сьогоднішню нудьгу / Втопить у хвилях чи зуміла б” [6, с.143]; “Ой літа, ну куди ж ви побігли, / Зупиніться ось тут хоч на мить!” [6, с.205].

Для строфіки А. Бахути насамперед характерні катрени (“Зима”, “Холодний сон”, “Муза”, “Шепіт”, “Творчість”, “Невидимки”, “Єдиність”), зразки верлібру (“Моїй Музі”, “Ти журавель у небі...”, “До кришталевих душ”, “Класичне роздоріжжя”, “Дзеркальні душі великих...”, “Блискучі особи”, “Прояснення”, “Самокритичне”, “Вершина”), білого вірша (“Провалися світ...”, “Пара”, “Рибалка”, “Рай”, “Водопій”, “Усі струмки, і ріки, і моря...”, “Скрипка”). Рідше поет звертається до двовіршів (“Мое щастя”, “Казка про перші ролі”, “Зоря”), тривіршів (“Лист у небо”), п'ятивіршів (“Час”, “Не рий на друга ями”, “Міркування щодо неясності”, “Чайка”), шестивіршів (“В небі чорному”, “Розмова з Цезарем”, “Спорожніння”, “Осмилення бідності”) тощо.

Поет Анатолій Бахута, пророчо названий херсонськими літераторами “*творянином із полку будетлянського*”, це мистецька й філософська вершина з майбутнього, яку ще осягати й осягати — хоч і до безконечності. Тож хай і надалі непогамовно вабить усіх нас до себе цей самобутній і високий світ. А авторський кпин чи риторичне питання (“*Кому розкрию і для чого / Своєю, написану в глуші, / Осміяну людьми і Богом / Енциклопедію душі?*”) нехай додає новим поколінням дослідників пошукацького азарту.

Замислений та іронічно усміхнений співець киває нам із даліни: “*Сміється вічність всім нутром*” [6, с.49]. Він таки пішов у степи, як у легенди, і сам став легендою.

Література

1. Анатолій Бахута: творчине з полку бюджетляньського // Клуб літераторів. – Вип. 1. – 1990. – 18 серпня. – С.1.
2. Бахута А. [Вірші] / А. Бахута // Вежі та вітрила: поезія Херсонщини кінця ХХ – початку ХХІ століття. – Херсон, 2007. – С.34-42.
3. Бахута А. [Вірші] / А. Бахута // Передчуття: поезії, проза. – Нова Каховка, 1994. – С.6-16.
4. Бахута А. [Вірші] / А. Бахута // Степ: літературно-художній альманах. – 2009. – № 17. – С.87-95.
5. Бахута А. [Вірші] / А. Бахута // Яблоневый цвет: збірник стихів молодих поетів Крима и Херсонщини. – Сімферополь: Таврія, 1977. – С.70-71.
6. Бахута А. Дань: книга вибраних поезій / А. Бахута. – Нова Каховка: ПІСЛ, 2004. – 287 с.
7. Бахута А. Монолог у порожнечу: вірші / А. Бахута // Красуне Вічність: поетичний альманах.- Нова Каховка: Прогрес, 2002. – С.5-42.
8. Бахута А. Сталеві бризки: поетичні мініатюри / ред., авт. передм. О. П. Гунько; худ.В.І. Вітюнін / А. Бахута. – Нова Каховка: ПІСЛ, 2014. – 119 с.
9. Горобець В. Художники / В. Горобець, Л. Цоліна // Наддніпрянська правда. – 1992. – 19 серпня.
10. Гунько О. Відкриваючи архів... / О. Гунько // Народна трибуна. – 1993. – 26 липня. – 1 серпня.
11. Гунько О. Зоряна журба Анатолія Бахути / О. Гунько // Бахута Анатолій. Дань: Книга вибраних поезій. – Нова Каховка: ПІСЛ, 2004. – С. 3-9.
12. Гунько О. Мислителю нема вітчизни / О. Гунько // Деловые новости. – 1998. – 24 декабрия. – С.7.
13. Гунько О. “...Явище надзвичайне” / О. Гунько // Клуб літераторів. Вип.2 – 1990. – 3 листопада. – С.2.
14. Десна М. Вино поезії / Марина Десна // Красуне Вічність: поетичний альманах.- Нова Каховка: Прогрес, 2002. – С.3.
15. З любов'ю до рідного краю: методичні рекомендації на допомогу популяризації в бібліотеках творчості сучасних херсонських поетів / уклад. Л. Неділько, Н. Савицька; ред. Л. Зелена; відповід. за вип. Н. Попова. – Херсон, 1995. – 26 с.
16. Кулик В. Анатолій Бахута: літературний портрет / В. Кулик // Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): літературно-науковий збірник. Випуск 5. – К.–Херсон: Просвіта, 2008. – С.223-230.
17. Кулик В. Справжні зорі не гаснуть / В. Кулик // Ефір. – 2004. – 11 березня (№ 11). – С.5.
18. Література рідного краю: методичний посібник / авт.: Г.В. Немченко, І.В. Немченко. – Херсон, 1994. – 100 с.
19. Лунга Р. Пам'яті поета / Р. Лунга // Електромашинобудівник. – 1990. – 14 грудня.
20. Микитенко А. Ділив він серце на всіх / А. Микитенко // Каховська зоря. – 1999. – 22 січня. – С.7.
21. Микитенко А. Під домашнім арештом: 55-річчя від дня народження каховського поета А. П. Бахути / А. Микитенко // Каховська зоря. – 1994. – 19 березня.
22. Михайлова Т. Світлий спомин нас зібрав до купи всіх / Т. Михайлова // Нова Каховка. –2012. – № 32 (8 серпня). – С.7.
23. Немченко І. Лірика Анатолія Бахути: до проблеми дослідження “шухлядної літератури” 70-80-х років / І. Немченко // Тенденції розвитку української літератури та літературної критики нових часів: тези доп. та повід. міжвуз. наук. конф. – Харків, 1996. – С.45-46.
24. Немченко І. Поезія херсонської сторони / І. Немченко // Вежі та вітрила: поезія Херсонщини кінця ХХ – початку ХХІ століття. – Херсон, 2007. – С.5-22.

25. Немченко І. Поетичні обрії Анатолія Бахути / І. Немченко // Південний архів. – 1995. – № 5. – С. 50-57.
26. Немченко І. Уроки літератури рідного краю / І. Немченко // Естетика педагогічної творчості: посібник для вчителя / за ред. Н. І. Бутенко. – К., 1995. – С.46-48.
27. Олександрова О. Повернення поета / О. Олександрова // Ключи. – 2009. – 15 январа (№ 3). – С.15.
28. Оносова З. Йдуть люди до Бахути / З. Оносова // Трибуна. – 1993. – 8 січня.
29. Португальський А. Слово до читача / А. Португальський // Передчуття: поезії, проза. – Нова Каховка, 1994. – С.3.
30. Пустова Т. Анатолій Бахута / Т. Пустова // Пустова Т. Джерела рідного міста. – Нова Каховка, 2008. – С.13-22.
31. Путілова Т. “В життя я ще прийду” / Т. Путілова // Нова Каховка. – 2012. – 1 серпня (№ 31). – С.6.
32. Руденко В. Пам’яті поета-земляка / В. Руденко // Наддніпрянська правда. – 1994. – 31 березня.
33. Смолій В. “Між іншим, я не вмру”: спогади / В. Смолій // Народна трибуна. – 1996. – 29 липня – 4 серпня.
34. Смолій В. Слово про Анатолія Бахуту: спогади / В. Смолій // Деловые новости. – 1999. – 22 январа. – С.9; 29 январа. – С.9.
35. Соломахін А. Образ Каховки в творах українських письменників ХХ століття / А. Соломахін // Таврійський степ (Мій край): альманах. – Вип. IV. – Каховка – Херсон – К., 2002. – С.83-97.
36. Соломахіна Г. Береш початок ти від Прометей, свої він муки заповів тобі / Г. Соломахіна // Каховська зоря. – 2008. – 10 січня (№ 3/4). – С.5.
37. Соломахіна Ю. “...Навіть там, де я йшов самотньо, я йшов – ніби цілий народ” / Ю. Соломахіна // Каховська зоря. – 2003. – 23 січня.
38. Створимо Фонд імені Анатолія Бахути // Клуб літераторів. – Вип.2 – 1990. – 3 листопада. – С.2.
39. Сухопаров С. Поет чи громадянин? Херсонські поети за роки перебудови: Анатолій Бахута / С. Сухопаров // Клуб літераторів. – Вип. 3. – 1991. – 4 вересня.
40. Сухопаров С. Поети Нової Каховки: А. Бахута / С. Сухопаров // Народна трибуна. – 1995. – 6 – 12 березня (спецвипуск № 7).
41. Тарнавська С. “Тільки й мав таланти до віршів” / С. Тарнавська // Правда України. – 1992. – 4 апреля.
42. Ткач М. Анатолію Павловичу Бахуті / М. Ткач // Каховська зоря. – 1995. – 18 січня.
43. Федоровська Л. “І дивно, що я в самоті не погас...” / Л. Федоровська // Літературна Україна. – 1991. – 10 січня.
44. Фроленок В. Потому что живой / В. Фроленок // Деловые новости. – 1999. – 1 январа. – С.9.
45. Цоліна Л. “Без України буду сиротою” / Л. Цоліна // Каховська зоря. – 1999. – 22 січня. – С.7.
46. Цоліна Л. Пам’яті Анатолія Бахути / Л. Цоліна // Каховська зоря. – 1992. – 1 серпня.
47. Щетинін В. Життя після смерті / В. Щетинін // Вісті. – 1997. – 5 квітня.
48. “Я жив орлом, я грози пив, як вина”: прем’єра книги [“Дань” А. Бахути] // Каховська зоря. – 2004. – 3 червня.

Немченко І.В. “Піти в степи, як у легенди...” : художній світ Анатолія Бахути / І. Немченко // Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): літературно-науковий збірник: випуск 16. – Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2019. – С.93-104.

